

VPLIV DRUŽBENO-POLITIČNIH SPREMOMB NA MEDIJSKE JEZIKOVNE PRAKSE: ŠTIRI DESETLETJA PO AKCIJI SLOVENŠČINA V JAVNOSTI**

Povzetek. V prispevku proučujemo spreminjanje medijskih jezikovnih praks v štirih desetletjih od akcije Slovenščina v javnosti v odvisnosti od družbeno-političnih in drugih sprememb v slovenski družbi. Čeprav mediji v času akcije še niso imeli tako odločilnega jezikovnega vpliva kot kasneje, pa so bili sklepi skupine za medije izjemno pomemben sprožilec za raziskovanje in univerzitetno poučevanje medijskega jezika v naslednjih desetletjih. Medijske jezikovne pojave je spremljalo tudi Jezikovno razsodišče, edina trajnejša dejavnost, ki je izšla iz akcije. Žal se kontinuirano spremljanje ni nadaljevalo v naslednjih desetletjih, ki so (tudi zaradi tehnoloških sprememb) v medijske jezikovne prakse prinesla mnoge novosti: od vse večjega vpliva prvin zasebnih govornih praks in nasploh govorjenega jezika na preoblikovanje žanrov do ustvarjanja pseudointimnosti in melodramatičnosti z jezikovno-stilnimi sredstvi, žal pa tudi do njihovega zlorabljanja ob razžalitvah in pri sovražnem govoru. V zaključku ugotavljamo, da bi bilo treba natančneje raziskati zlasti ta novodobna pojava, hkrati pa tudi današnjo vlogo medijev pri (pre)oblikovanju splošnih jezikovnih praks ob zavedanju spremenjenega odnosa do jezikovne norme in zvrstnosti.

Ključni pojmi: Slovenščina v javnosti, medijski jezik, družbene spremembe, razžalitve, sovražni govor

Uvod

Širše družbene razprave o slovenščini v javnosti, ki so vrhunec dosegle s portoroškim posvetovanjem leta 1979 (in izidom zbornika štiri leta kasneje), so se začele sredi 60. let, izzvenele pa leta 1990 s prenehanjem delovanja

---

* Dr. Tina Lengar Verovnik, docentka, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani in ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Slovenija; dr. Monika Kalin Golob, redna profesorica, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, Slovenija.

** Izvirni znanstveni članek.

Jezikovnega razsodišča, edine trajnejše od vseh takrat načrtovanih jezikovnopoličnih in jezikovnokulturnih dejavnosti. Formalni začetek dogajanja predstavlja pismo IO GO SZDL¹ Slovenije v zvezi z rabo slovenščine v javnem življenju² iz leta 1965. V tem času so se že pokazale razsežnosti vpliva nekaterih povojnih družbeno-političnih okoliščin na status in razvoj pisne in govorne slovenščine; za jezik sta bili ključni dve: po eni strani odpiranje javnega prostora posameznikom, ki komuniciranja v njem niso bili večji oziroma zanj primerno usposobljeni, po drugi strani pa izpodrivanje slovenščine s srbohrvaščino na določenih področjih delovanja (vojska, diplomacija, poskusi tudi v gospodarstvu, kulturi in šolstvu). Toporišič (1991: 235) sicer piše, da se je v pismu kazala »zaskrbljenost zaradi bedne jezikovne kulture v javnih obćilih«, vendar pa je pismo dejansko poleg tiska in televizije izpostavilo še vse kaj drugega: dopise, tehnična navodila ob izdelkih, filmske napise, javne prireditve, propagandne priloge ipd. Opozorilo je tudi na mnogoplastnost problema: ob poglobitnih razlogih za aktualno stanje (šibka splošna jezikovna kultura in nadomeščanje slovenščine s srbohrvaščino) je pozornost usmerilo še na kakovost jezikovnega in drugega pouka v izobraževanju ter na razvijanje jezika strok. Sredi 70. let, torej 30 let po 2. svetovni vojni, je nato potekala široka razprava o slovenščini v javni rabi, tudi o jeziku v medijih, ki so takrat stopali vedno bolj v ospredje. Danes, 30 let po osamosvojitvi Slovenije, v bistveno drugačnih družbenih okoliščinah, ki so delno posledica tudi tehnološkega razvoja, tradicionalni mediji doživljajo opazne transformacije, spreminja se tudi njihova vloga pri (pre)oblikovanju slovenščine v javni rabi. V prispevku nas bo zanimalo, kako so se medijske jezikovne prakse spreminjale v desetletjih od akcije *Slovenščina v javnosti* dalje ter kolikšen je bil pri tem vpliv družbenih, pa tudi političnih, gospodarskih in tehnoloških sprememb v slovenski družbi. V sodobnosti, ko v javno razpravo glede jezikovnih vprašanj vstopajo prvine novega purizma ter institucionalizirano pozivanje k jezikovnokulturnemu in jezikovnopoličnemu ukrepanju, mediji pa so pogosto prostor sovražnega govora in razžalitev, se zdi, da bi potrebovali novodobno akcijo podobne širine, kot jo je premogla *Slovenščina v javnosti*. V zaključku bo nakazano, katera bistvena vprašanja jezika v medijih bi morala zajeti taka poglobljena analiza.

Obdobje *Slovenščine v javnosti*

Ramšak (2019: 57–64) piše o »podružbljanju« kulture, šolstva, univerze in medijev konec 60. in zlasti v 70. letih: vse te sfere so postale predmet vključevanja v samoupravne odnose. Za kulturo je to pomenilo »večjo odzivnost

¹ Izvršni odbor glavnega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva.

² Ponatisnjeno v zborniku *Slovenščina v javnosti* (1983: 215–16).

kulturne produkcije na potrebe delavcev«, visokošolsko izobraževanje »naj bi postalo čim bolj uporabno za aktualne družbene in politične potrebe« in tudi medijem je bila »odmerjena posebna vloga pri samoupravni družbeni preobrazbi« (prav tam). Da je bila politika res pomemben dejavnik pri vseh vidikih takratnega življenja, se kaže že v dejstvu, da je tudi razpravljanje o jeziku sprožila politična organizacija. Toporišič (2006: 41–42) ocenjuje, da je »slovenska vladalna struktura« v tem primeru posegla v dogajanje, ki je bilo posledica dolgotrajne priprave novega pravopisa, v času katere »je slovenski knjižni jezik po svoje napredoval v zmedu jezikoslovnih in jezikovnih nazorov, ki je nastala z odrivanjem strokovnosti v slovenski kulturni javnosti in s prevladovanjem neenotnih nazorov jezikoslovnih ljubiteljev«. Vendar pa tudi še tako urejene razmere v jezikoslovju ne bi mogle rešiti vseh jezikovnih in predvsem sociolingvističnih problemov takratnega obdobja. Kržišnik (1999: 104) v spominskem zapisu o Bredi Pogorelec, idejni in tudi organizacijski vodji večine dogajanja, ki je sledilo pismu, namreč opozarja, da ni samoumevno, da strokovnjak jezikoslovec pozna vse javne govorne položaje – »v resnici mnogih sploh ne, še manj pozna resnične in aktualne probleme, povezane z jezikovno rabo v teh govornih položajih«. Ali z besedami Brede Pogorelec (1977/78: 169): »Zapiranje našega strokovnega zanimanja v ozke okvire lastnih strok, jezikoslovja in literarne znanosti, omogoča le nepopoln uvid v sicer pomemben del življenja. [...] Zaradi tega se vse bolj kaže potreba po dialogu strok, ki jim je prva naloga seznanjati nas same s samimi seboj. Po drugi strani pa je prav, da spoznamo, kako na vprašanja, ki nas zanimajo, gledajo v praksi; v političnem življenju, v množičnih občilih in drugod.«

Težko je s tolikšne časovne oddaljenosti in zgolj skozi prizmo pisnega gradiva presojati o tem, koliko je bila mobilizacija vseh – od občanov do vodstev organizacij – pri prizadevanjih za višjo jezikovno kulturo in s tem posredno za jezikovnopolitična prizadevanja za status slovenščine uspešna. Nagovarjanje vseh in opozarjanje, da gre za skupno odgovornost, sta se izvajala dosledno vse od pisma dalje: tako v ponovljenem pismu IO SZDL in v podpornem pismu SDS leta 1975³ kot v gradivih s posveta na Bledu leta 1977 (objavljenih v reviji *Jezik in slovstvo*) in v zborniku po posvetovanju v Portorožu leta 1979. In obratno: Zupančič (1977/78: 171) je predvidel, da bo šele po popisu dejanskega stanja in tisočeri predlogih, ki bodo sledili v razpravi, mogoče oblikovati jezikovno politiko kot del družbene in kulturne politike – po njegovem mnenju »brez takega prizadevanja ni mogoče graditi celovitega samoupravljanja, zlasti ne humanih prvin, ki jih vsebuje ali potrebuje«.

Čeprav lahko po pregledu celotnega gradiva iz širšega obdobja akcije

---

³ Obe sta ponatisnjene v zborniku *Slovenščina v javnosti* (1983: 216–219).

Slovenščina v javnosti zgolj pritrdimo ugotovitvi, »da je načelo samoupravljanja v zadnjem desetletju Kardeljevega življenja doseglo stopnjo zveličavnosti in se predpisovalo kot recept za reševanje slehernega družbenega problema« (Ramšak, 2019: 64), pa je bilo to za slovenščino takrat pravzaprav srečna okoliščina. Omogočilo je namreč uporabo za slovensko jezikoslovje nove sociolingvistične metodologije (Kržišnik, 1999: 103), pri kateri so bila najprej določena ključna zaokrožena področja javne rabe slovenščine, nato pa so bile za vsako področje oblikovane delovne skupine, ki niso bile sestavljene le iz jezikoslovcev, temveč v enaki meri tudi iz poznavalcev oziroma strokovnjakov s posameznega področja. Takšen pristop se je izoblikoval že ob blejskem posvetu, ki je bil sprva mišljen le kot zborovanje slovenistov, vendar se je iztekel kot razprava s širšo, zlasti strokovno javnostjo (literarnimi ustvarjalci, prevajalci, novinarji ipd.).

Jezik v medijih skozi *Slovenščino v javnosti* in ob njej

Ena od dvanajstih delovnih skupin je bila tudi skupina »Slovenščina v množičnih občilih«, v katero so bili poleg jezikoslovcev (končno poročilo sta pripravila J. Dular in S. Fras) povabljeni tudi predstavniki nekaterih akademskih ustanov (SAZU, ljubljanska FF, takratna FSPN) in društev (SDS, Društvo pisateljev), predvsem pa uredniki tiskanih medijev, radia in televizije ter takrat močno razvejane mreže tovarniških in krajevnih glasil. Sestankov so se redno udeleževali predstavniki zgolj peščice medijev, vendar poročilo o dveletnem delu skupine kljub temu omogoča dober uvid v takratni položaj in vlogo medijev, hkrati pa je nedvomno delovalo kot močna spodbuda za kasnejše proučevanje posebnosti novinarskega sporočanja in njihovo poučevanje na novinarskem študiju.

Mediji v tem času še niso bili povsem v ospredju zanimanja ali jezikovne kritike, čeprav poročilo navaja, da sta se »po vojni izredno povečala število in naklada naših dnevnikov, tednikov in drugih tiskanih glasil, radijskih oddaj idr., povsem nova pridobitev pa je slovenska televizija« (Dular in Fras, 1983: 81) ter da »v/loga množičnih občil in njihov jezikovni vpliv nenehno naraščata, posebno radia in TV« (Dular in Fras, 1983: 80). V zborniku je medijem posvečeno precej manj prostora kot npr. jeziku v šolstvu, jeziku v znanosti oz. strokah (terminologija), jeziku v gospodarstvu ali jeziku v turizmu. Pri zadnjih dveh področjih je bilo zajeto tudi to, kar danes označujemo z oglaševanjem; tudi pri poročilu skupine za množična občila so oglasna besedila mimogrede omenjena, a le kot primer besedil, ki jim uredništva ne posvečajo dovolj jezikovne skrbi oziroma se jim ne zdijo del njihove odgovornosti. Sicer pa se poročilo posveča zlasti novinarskim poročevalskim besedilom, ko gre za tiskane medije, ter različnim govorjenim (tudi nenovinarskim) besedilom, ko gre za radio in televizijo.

Pri teh medijih je delovna skupina ugotavljala, da prihaja do nenehne nezavednega in zavednega nižanja jezikovne kulture, in sicer zaradi jezikovne nepolitike ter dejstva, da so prek njiju do javnih govornih položajev po vojni začeli prihajati posamezniki z vseh jezikovnih oz. narečnih območij in najrazličnejših poklicev. Problematično se jim je zdelo zlasti obvladovanje razmerij med knjižnim, pogovornim in narečnim izražanjem ter neobvladovanje zbornega jezika, zlasti pri zunanjih sodelavcih in gostih oddaj. Predstavniki govornih medijev, zlasti radia, so v javnih razpravah v tem obdobju sicer prevzemali del odgovornosti za jezikovnokulturno izobraževanje poslušalcev;⁴ Novak (1977/78: 198–99) je že na blejskem zborovanju poudarjal, da je politična odgovornost radia in televizije, da se njun jezik »popravi«, saj sta to tudi medija, ki bosta pomagala razviti nezadostne govorne sposobnosti posameznikov. Vendar pa je ob zavedanju dejstva, da poslušalci ne razlikujejo med govorcji, za katere je »objektivno« odgovoren medij, in tistimi, na katerih jezikovno kulturo uredništvo in jezikovno-fonetične službe nimajo vpliva, hkrati izpostavil tudi pomen, ki ga ima pri usvajanju govornih znanj in spretnosti splošno izobraževanje. 70. leta so bila tudi desetletje, v katerem so se na radiu začeli uveljavljati »neposredni prenosi dogodkov in bolj sproščeno poročanje v živo. Pomembna je bila zlasti uvedba oddaje Val 202 leta 1972, saj je temeljila na neposrednosti, kar je vplivalo tudi na govorno podobo radijskega programa« (Lengar Verovnik, 2016: 318). Zavedanje o žanrsko pogojenih drugačnih jezikovnih izbirah in t. i. pogovornem jeziku kot stilni kategoriji, ki se jo lahko izbira in oblikuje »glede na vsebino in je nekje možna, drugje pa dobesedno prepovedana« (Korošec v »Diskdžokejski« jezik za javno rabo?, 1986), pa se je okrepilo šele v naslednjem desetletju.

Tudi pri tiskanih medijih je poročilo izpostavilo jezikovnokulturne pomanjkljivosti (na vseh ravneh »jezikovne stavbe«, tudi s konkretnimi primeri), ki so bile posledica novinarjevega neznanja ali pa malomarnosti oziroma odsotnosti jasne jezikovne politike (to so ugotavljali zlasti za tovarniška glasila). Vendar pa so velik del krivde pripisovali tudi birokratskemu in tehnokratskemu političnemu izražanju, zaradi katerega je bil »jezik hermetičen, zaprt in ne komunikativen« (Gorjup, 1977/78: 183), novinarji pa so ga takega (zlasti kadar niti niso dobro vedeli, o čem pišejo) prenašali skozi medije do bralcev. Ali kot beremo v poročilu: »Mogoče je celo reči, da bi bilo v novinarskem jeziku marsikaj bolj razčiščenega, če bi bil bolj razčiščen jezik politike: ne samo zaradi velikega števila nepotrebnih tujk, temveč tudi zaradi skladske zapletenosti (velikokrat nepotrebne), abstraktnosti

---

⁴ *Televizijski dnevnik, ki je postal slovenski šele leta 1968 (po intervenciji Društva pisateljev), je Slovenijo npr. vsak večer ob 19.30 spremenil v veliko učilnico, naslednji dan pa so mnogi že posnemali jezik, kakršnega so slišali od govorcev na televiziji (Golob, 1979: 8).*

in pretirane klišejskosti« (Dular in Fras, 1983: 84). Kljub temu so bili sklepi jasni: končno odgovornost učinkovitega informiranja občanov nosijo posamezni mediji in novinarji, ki pa morajo biti »vsestransko razgledani, politično odgovorni in jezikovno izurjeni« (Dular in Fras, 1983: 85).

V povezavi z jezikovno izurjenostjo je bila izjemno pomembna ugotovitev delovne skupine, ki je zagotovo imela tudi kasnejše praktične učinke, da na (takratni) FSPN »še zdaleč ni posvečenega zadosti časa pouku slovenščine« (Dular in Fras, 1983: 85), eden od predlogov za akcijo pa se je glasil: »Okrepiti je treba položaj slovenščine na FSPN in sploh sproti študijsko spremljati jezikovne pojave v množičnih občilih« (Dular in Fras, 1983: 86). Prvi jezikoslovni predmet je bil na študiju novinarstva na današnji Fakulteti za družbene vede uveden sicer že v študijskem letu 1969/70, prvi stalno zaposleni jezikoslovec na katedri za novinarstvo Tomo Korošec pa je predmet *Slovenski jezik in stilistika* od predhodnikov (Brede Pogorelec in Jožeta Toporišiča) prevzel leta 1977, torej ravno v obdobju posvetov. 70. leta so bila tudi sicer naklonjena raziskovanju publicistične in drugih zvrsti: izšla je Toporišičeva slovnica z razdelano tipologijo zvrsti, zvrstnost sta raziskovala in o njej pisala J. Dular in B. Urbančič; delno tudi V. Gjurin in nekateri drugi. Do portoroškega posveta sta izšla že prva zvezka SSKJ-ja, ki pa kljub takrat sodobnemu zvrstnemu pogledu na jezikovno raznolikost kvalifikatorja 'publicistično' še ni uporabljal zgolj za prvine, tipične za besedila publicistične funkcijske zvrsti, temveč pogosteje celo kot oznako za jezikovne prvine ali rabe, ki so se v publicističnih besedilih pojavljale kot odkloni glede na knjižnojezikovno normo.

Korošec je ob pedagoškem delu, ki je bilo usmerjeno tako v splošno jezikovno izobraževanje bodočih novinarjev kot v njihovo seznanjanje z jezikovno-stilnimi specifikami novinarskih besedil, začel tudi prvi poglobljeno raziskovati posebne jezikovne in stilne značilnosti poročevalske podzvrsti, ki so posledica okoliščin nastajanja besedil. S tem je tudi zavrnil ali relativiziral ugotovitve predhodnih raziskovalcev poročevalskega jezika, ki so se z njim ukvarjali zgolj navidezno, saj »avtorjev večinoma niso zanimala časopisna besedila kot del publicistične funkcijske zvrsti s posebnimi jezikovnimi in stilnimi značilnostmi, ampak so ta besedila presojali le po napakah (pravopisnih, slovničnih), ki se v njih pojavljajo« (Kalin Golob, 1999: 181). Svoja spoznanja je v naslednjih desetletjih objavil v številnih člankih in v monografiji o stilistiki slovenskega poročevalstva (Korošec, 1998); njegovo delo nadgrajuje in nadaljuje M. Kalin Golob (npr. Kalin Golob, 2003). Ob koncu 70. in zlasti v 80. letih je novinarske žanre raziskovala M. Košir, pri čemer je rabo značilnih jezikovnih sredstev opredelila kot eno od treh ključnih definicijskih lastnosti vsakega novinarskega žanra (Košir, 1988).

Jezikovno razsodišče: presoje jezika v medijih

Leta 1980 je bil pri SZDL ustanovljen Svet za slovenščino v javnosti, katerega ena od delovnih skupin je bilo tudi t. i. Jezikovno razsodišče (JR), znano po svojih presojah in odzivih na sporne sočasne jezikovne prakse, ki so (za prvo obdobje delovanja skupine) objavljeni tudi v knjigi (Moder, 1984). Razsodišče je bilo organ, ki je »bedel tako nad pravnim statusom kakor nad kulturo slovenskega jezika« (Toporišič, 2006: 45); njegova ustanovitev pa je bila povezana predvsem »z željo po dvigu jezikovne samozavesti in prizadevanji za enakopravnost slovenščine v jugoslovanskem okviru na vseh področjih rabe« (Jezikovna Slovenija, 2019). Eno od teh področij rabe so bili seveda tudi mediji, saj naj bi JR med drugim »pomagalo ohraniti zdrave jezikovne tokove med časniki, odpravljati zablode, svariti pred izpraznjenjem jezika, pred nepotrebnim hlapčevanjem tujščini, vzgajati k večji razgledanosti, strokovni podkovanosti, izbirčnosti« (Moder, 1984: 281). Mediji, ki v zapisih v knjigi sicer ne prednjačijo, so bili predvsem predmet konkretne jezikovne kritike. Ta se je usmerjala tako v slabo poznavanje pravopisa in slovnice kot v stilne slabosti (pogosto še vedno zaradi dobesednega prenašanja političnega govora v novinarska besedila) in predvsem v prevzemanje tujejezičnih prvin, ki se sicer niso pojavljale le v medijih (bi se jim pa ti zaradi svoje družbene in izobraževalne vloge po mnenju JR morali izogibati). Pri teh je kritika kdaj na mestu (npr. *interesne stopnje* namesto *obrestne mere* za angl. *interest rates*; *družba*, *okolica*, *skupnost* namesto shv. *sredine*), za marsikatero prvino pa je kasnejši čas pokazal, da je bilo njeno odiranje iz rabe prej posledica purizma kot tvornih jezikovnokulturnih prizadevanj (npr. *vroča hrenovka* za že uveljavljeni *hot dog*; *dolžnost* za *zadolžitev*, ki je v slovenščini že dobila nov pomenski odtenek).

Težko je oceniti, koliko je delo JR vplivalo na sočasne medijske jezikovne prakse, zagotovo pa so bile njegove izjave opažene (objavljali so jih slovenski časniki, občasno tudi drugi mediji), saj so pogosto sprožale burne odzive in debate (kot je mogoče brati ob posameznih izjavah v knjigi). 80. leta so bila tudi obdobje mnogih serij jezikovnih koticikov, v katerih so avtorji obravnavali podobna vprašanja (T. Korošec na televiziji, J. Toporišič in V. Gjurin v tedniku 7D, J. Moder že od 70. let v Nedeljskem dnevniku ipd. – gl. Kalin Golob, 1996). Vsi ti prispevki, ki so popularizirali spoznanja jezikoslovne znanosti (Toporišič je med drugim denimo predstavljal novi pravopis) in hkrati obravnavali aktualna jezikovnopolitična vprašanja, so pomembno sooblikovali slovenščino v javni rabi in odnos do nje. Aktivizem, ki je bil v drugi polovici 80. let še kako potreben in smiseln, pa se je v naslednjem desetletju vsaj delno sprevrgel v obrambo slovenščine, ki so jo mnogi še vedno oziroma spet dojemali kot ogroženo, zdaj zaradi angleščine (gl. Kalin Golob, 1994).

Osamosvojitveno obdobje in prelom tisočletja

Družbeno-politične spremembe, ki jih je prineslo zadnje desetletje 20. stoletja, pa se niso odražale le v vse večjem odpiranju Zahodu in posledično pritekanju (zlasti anglosaksonskih) jezikovnih vplivov na najvidnejših točkah vsakdana (imena lokalov, podjetij, zasebni govor ipd.), temveč so tudi mediji doživljali korenite spremembe. Te so bile delno posledica drugačnega političnega in gospodarskega sistema, delno pa splošnega tehničnega in komunikacijskega razvoja. Tisk se je zaradi novih tehnologij pocenil, zato so do lažjega natisa prišli tudi mnogi žanri, ki jih prej ni bilo v tolikšnih količinah (stripi, popularno čtivo, priročniki za osebno rast ipd.), kar je vse prej ali slej našlo pot tudi v vedno bolj raznolike tiskane medije. S pojavom interneta in nekoliko kasneje mobilne telefonije so se začeli odpirati novi komunikacijski kanali, ki se jim je začel prilagajati tudi jezik. Medijski prostor se je v 90. letih močno razširil, to sicer velja zlasti za radio in televizijo, a tudi za tiskane medije, ki so v tem desetletju postali in zelo dolgo tudi ostali osrednji prostor (pre)oblikovanja splošnih jezikovnih norm. Medijska besedila, ki so nastajala od leta 1991 dalje, so bila v največjem deležu, torej kot osrednje raziskovalno gradivo, uvrščena tudi v vse dosedanje splošne korpusse pisne slovenščine (Fida, FidaPlus, Gigafida, Gigafida 2.0).

Medijski jezik je od nekdanj prvi kazal razvojne težnje v jezikovni rabi in prav prek medijev se v javno rabo uvajajo nova poimenovanja, novi govorni vzorci, strukture in stilne izbire. Kar je še konec 80. let veljalo kot nesprejemljivo za javno besedo, npr. občutljivost do neknjižnih zvrsti v javni rabi, se je prav zaradi drugačnih dejanskih rab, ki jih povzemajo mediji in tako spreminjajo svojo preteklo prakso, uveljavilo kot ena možnih (in konkurenčnih) izbir. Na drugačne jezikovne izbire pa od 90. let vplivajo tudi nove funkcije medijev, od katerih je v zadnjih dveh desetletjih med pomembnejšimi informativna zabava (ang. *infotainment*), ki jo je k nam prineslo tržno novinarstvo (Kalin Golob, 2009).

Z množenjem medijev, njihovo tabloidizacijo in pojavom internetnega novinarstva se je novinarjevo delo spremenilo, spremenile so se tudi funkcije medijev, z njimi pa razumevanje novinarstva. Časopisi so v novih družbenih razmerah zadnjega desetletja 20. stoletja postali tržno blago, zato med konkurenčnimi izdelki pridobivajo kupce s številnimi oglaševalskimi potezami in triki. V jeziku se kažejo z vključevanjem izrazito opaznih prvin, ki so se pred letom 1990 le redko pojavljale v naslovju ali besedilih poročevalskih besedil: vulgarizmov in nižje pogovornih besed. Od sredine 80. let se je torej slovenski (poročevalski) jezik začel uporabljati tudi v tabloidih oz. rume-nem tisku in tako s senzacionalizmom dopolnil našo publicistiko (Korošec, 1998; Kalin Golob, 2009).

Tabloidi so v javno komuniciranje vnesli nove jezikovne strategije, s

katerimi ustvarjajo psevdointimni jezik, nekakšen psevdodialog med časopisom in bralcem. S pogovornim jezikom gradijo navidezno domačnost z naslovnikom, z ekspresivnimi sredstvi avtor vpliva na čustveno sprejemanje, celo nadomešča dejstva in argumente. Fragmentiranost zgodb, melodramatizacija, jezikovna sredstva, ki so zaradi intenzifikacije stilne vrednosti žaljiva, vse to je del tabloidnega stila, v katerega vstopa tudi raba aktualizmov, ki ima vlogo novinarjevega ali udeleženčevega vrednotenja dogodka ali stanja, karakterizacije oseb (njihovega družbenega položaja) in slikanje čustvenih stanj. Med tropi prevladujejo komparacije in preproste metafore, pogosti so frazemi, saj so s svojo ekspresivnostjo dovolj opazno in hkrati razumljivo stilno sredstvo (Kalin Golob, 2009).

V tem obdobju je nastalo tudi veliko novih, zlasti komercialnih radijskih in televizijskih postaj, s čimer se je nekajkratno povečal obseg javnega medijskega govornega prostora, ki se je tudi žanrsko hitro diverzificiral (Stabej, 2010: 82–85). Javni radio je začel dobivati vse močnejšo konkurenco že proti koncu 80. let. Lokalne postaje, ki so bile v osnovi mišljene kot njegova podaljšana roka, so se začele osamosvajati. Nastajale so tudi nove, ki so pridobivale poslušalce z izborom najnovejše popularne glasbe, pa tudi z drugačnim govornim pristopom, ki je temeljil na posnemanju zasebnih govornih položajev. To je vplivalo tudi na odnos do govora na javnem radiu, kjer se je začelo uveljavljati t.i. govorno branje (ustvarjanje vtisa, kot da radijski govorec prosto govori, tudi kadar v resnici bere; gl. Šeruga Prek, 1990). Govorni mediji, zlasti radio, so začeli s pridom izkoriščati nove tehnologije tudi za vzpostavljanje še večjega vtisa dvosmernosti komuniciranja in navidezne participacije ter soustvarjanja programa, kot so ga prej omogočala klasična pisma in telefon. Tem se je sprva pridružilo elektronsko sporočanje, kasneje sms-i, v zadnjem desetletju pa družbena omrežja.

Medijske jezikovne prakse in sodobne družbene okoliščine

Zlasti s pojavom družbenih omrežij, ki pogosto postajajo (družbeni) mediji, sta se vloga in položaj tradicionalnih medijev v marsičem spremenila. Če je prenos tiskanih medijev na splet sprva pomenil bolj ko ne zamenjavo platforme z dodajanjem interakcije z bralstvom (v obliki t.i. forumov oziroma komentarjev pod prispevki), pa so produkcijske prakse kasneje začele vplivati tudi na jezikovno-stilno podobo prispevkov. Ti so pogosto jezikovno nepregledani oziroma svojo (jezikovno) podobo kasneje spreminjajo; še bolj na oblikovanje besedila vpliva dejstvo, da povprečen spletni bralec prebere le manjši, začetni del besedila in da mora pisec ob tem upoštevati še značilnosti in omejitve spletnih iskalnikov, ki besedilo pogosto prikažejo le, če so ključne besede ustrezno zapisane. Na spreminjanje, pogosto brisanje žanrskih mej vpliva tudi multimedijskost, ki ni značilnost

zgolj medijev (ti so jo le prevzeli iz praks svojih uporabnikov): radijska besedila dobivajo spletno objavljene zapisane vzporednice ali pa se jim dodajo slike oziroma video; zapisi na novinarskih portalih so preoblikovani v zapise za družbena omrežja; spletni novinarski prispevek vsebuje video del, ki se mu pisni ustrezno prilagaja (in obratno), ipd.

V središču sočasnega sporazumevanja, tudi medijskega, pa danes – kot piše Unuk (2016) – ni več pisnost, temveč govornost: »Mediji [...] ne opravljajo več samo vloge množičnega obveščanja (informiranja), temveč izražajo še okrepljen stik s prejemniki, pri tem pa vnašajo prvine vsakdanjosti prek pogovornosti v medijski diskurz [...]. Mediji s tem niso več primarno publicistični, ampak ustvarjajo podobo medijske množične kulture z videzom vsakdanjosti« (n. d.: 32). Mediji torej še vedno soustvarjajo sočasno dinamično jezikovno krajino, vendar v današnji tehnološki raznolikosti in dostopnosti predstavljajo zgolj enega od možnih načinov za dostopanje do informacij, ki pogosto najdejo pot do naslovnikov le, če ob posredovanju sporočil omogočajo tudi njihovo prejemanje (torej neposredno sporazumevanje).

Jezik medijev skozi vprašanja javnosti

Že Jezikovno razsodišče je svoje presoje delno opravljalo ob konkretnih pobudah posameznikov, društev, ustanov in organizacij, ki jih je ob začetku svojega delovanja pozvalo, »da bi predlagali v obravnavo primere zelo slabe ali zelo dobre rabe slovenščine« (Moder, 1984: 13). Po osamosvojitvi so se začele pojavljati pobude za ustanovitev urada za jezik, katerega ena od dejavnosti naj bi bilo po mnenju nekaterih tudi jezikovno svetovanje. Vzporedno s tem je kot odziv na predavanja Janeza Orešnika o skandinavskih uradih za jezik nastala študentska jezikovna svetovalnica ŠUSS, prva spletna platforma te vrste pri nas, ki je delovala v letih 1998–2000. Na njeni spletni strani je mogoče brskati po odgovorih, ki so nastali v tem obdobju in po letu 2004, ko je bila dejavnost obujena ob reviji ŠUSS. Vprašanj, ki bi neposredno izpostavljala jezikovne prakse medijev, ni veliko.⁵ Njihova skupna točka je jezikovna kritičnost, ki jo lahko ilustriramo z navedkom iz vprašanja o prvinah iz športnega poročevalstva: »Najbolj me moti, ker se slabe navade tako hitro širijo od človeka do človeka in z medija na medij« (vprašanje 1).⁶ Hkrati pa se zdi, da so mediji v vprašanih privzeti kot prostor, v katerem se dogajajo sočasne jezikovne spremembe, npr.: »Tega v šoli v mojih časih ni bilo in šele od tega časa dalje se to v medijih potencira« (vprašanje 2). V času obnove ŠUSS-a je začel delovati tudi forum Al' prav se piše ...? na spletni strani

⁵ Iskali smo jih po ključnih besedah 'mediji', 'medijski', 'časopisi', 'časopisje', 'časopisni', 'televizija', 'televizijski' in 'radio', 'radijski'.

⁶ Naslove vprašanj smo oštevilčili, njihov polni bibliografski podatek je naveden v Virih ob naslovu svetovalnice ŠUSS.

med.over.net, ki sicer ni bil klasična jezikovna svetovalnica, saj je lahko na vprašanja odgovarjal kdorkoli, vendar je z vidika vsebine vprašanj prav tako zanimiv. Forum že nekaj časa ne deluje več, arhiv pa ni dostopen, a sodeč po Hribar (2009) so bili »odzivi na rabo jezika v medijih« eden od petih najpogostejših vsebinskih sklopov vprašanj (poleg pravopisa, oblikoslovja in besedotvorja, skladnje ter oblikovanja besedil). Avtorica piše: »Nekateri se na rabo v medijih odzivajo z zgražanjem, drugi pa se zgolj sprašujejo, ali je tako prav, iščejo utemeljitve za določeno rabo ipd.« (Hribar, 2009: 175). Vprašanja, povezana z mediji, naj bi sicer zadevala posamezne primere z različnih jezikovnih ravnin (prav tam).

Od leta 2012 deluje pod okriljem Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša pri ZRC SAZU spletna Jezikovna svetovalnica, v kateri je trenutno (avgust 2019) zbranih 2372 vprašanj in odgovorov. Uporabniki svetovalnice so – sodeč po spletni anketi, izvedeni med decembrom 2016 in julijem 2017 – večinoma osebe, ki imajo za seboj že celotno šolanje; prevladujejo visoko izobraženi posamezniki, ki poznajo jezikovne priročnike in vire, so naklonjeni poglobljenim odgovorom, polovica jih svetovalnico uporablja iz poklicnih potreb, dve tretjini pa se lahko v svojem poklicnem okolju sklicujeta na odgovor strokovnjaka (Dobrovoljc et al., 2018: 57–61). Gre torej za del javnosti, ki je za jezikovne zadeve posebej dovzeten, zato nas je zanimalo, v kakšnih kontekstih se v njihovih vprašanjih pojavljajo mediji.

Tudi v Jezikovni svetovalnici vprašanj, v katerih uporabniki neposredno omenjajo medije z eno od ključnih besed (iskali smo po navedenih, gl. op. 5), ni veliko – okoli sto.⁷ V primerjavi z vprašanji na spletni strani ŠUSS-a so tukaj vprašanja manj usmerjena v jezikovno kritiko in bolj v poizvedovanje po ustreznih jezikovnih prvinah. Čeprav vprašanja glede zapisovalnih težav ali splošno medijskih pojavov prevladujejo, je opazno več tudi vprašanj, ki se tičejo govornih medijev; bodisi glede posameznosti ali pa širših jezikovnih praks, npr.: »[Z]anima me, ali je za naslavljanje poslušalcev določeno, v kateri obliki naj moderator le-te nagovarja? Včasih je bilo to običajno v 3. os. mn, danes pa vedno večkrat v 1. os. ed. [...]« (vprašanje 1). Delno se v vprašanjih ohranja odnos do medijev kot vplivnih oblikovalcev jezika, npr.: »V zadnjih letih sem opazil, da v medijih nihče več ne uporablja izraza ‘simbolično’, povsod slišimo samo še ‘simbolno’ – tudi na javni RTV, kar me zelo moti« (vprašanje 2). Vendar se ob medijih pogosto omenjajo tudi drugi akterji, npr.: »Torej v javnosti, torej pri znanih osebah vseh vrst ter tudi nasploh v mediji in izjavah se konstantno pojavlja besedna zveza *temu ni tako*« (vprašanje 3); »Ker je tudi na RTVSLO vse pogosteje slišati #ključnik in tako pišejo in govorijo tudi na Zavodu RS za šolstvo, me zanima

---

⁷ Kljub iskanju po ključnih besedah gre le za približno oceno, saj nekateri uporabniki omenjajo le imena konkretnih medijev (npr. Delo) ali pa naslove oddaj (npr. Odmevi).

vaše mnenje» (vprašanje 4). Zelo povedno je tudi naslednje vprašanje, ki premika tradicionalne meje pojma 'mediji', hkrati pa kaže, kateri del tako širše pojmovanih medijev postaja vse vplivnejši tudi pri oblikovanju jezika v javnosti: »Ali lahko kaj malega razložite o zvezah tipa *več njih* (27 *njih* ipd.), ki so se razpasle celo med sicer bolj pismenimi? Morda bi se dalo s preprosto razlago na družbenih medijih celo kaj doseči ...« (vprašanje 5).

Mediji med svobodo govora in sovražnim govorom

V sodobni družbi 40 let po akciji *Slovenščina v javnosti* bi obravnavo medijskega jezika morali razširiti tudi s tematiko razžalitev in sovražnega govora. S hitrim razvojem medijev so se razžalitve in sovražni govor pomnožili, saj lahko nestrpne in diskriminatorne izjave zasledimo v časopisju, na televiziji in radiu. Poseben problem obstaja na spletu, kjer se pod krinko anonimnosti pojavljajo številni zapisi žaljenja, sovražnosti in nestrpnosti. Pozornost razžalitvam je jezikoslovje začelo s stilističnega vidika posvečati konec 90. let in analizo združilo v monografiji, ki je jezikoslovni vidik razširila s pravnim, etičnim in sociološkim (Korošec et al., 2002), danes se razvijajo tehnologije za avtomatsko obravnavo razžalitev in sovražnega govora, hkrati pa je zavedanje o učinku ubeseditev poglobljeno zaradi teoretskih razprav in številnih kampanj ozaveščanja proti rasizmu in diskriminaciji. Ob zavedanju pa na drugi strani narašča nestrpnost, ki jo pod krinko svobode govora z žaljivimi in sovražnimi zapisi širijo novi, politično profilirani mediji in družbena omrežja ter komentarji pod spletnimi prispevki.

Novinarji morajo poznati stilne možnosti jezika in tudi upoštevati stilne norme (Kalin Golob, 2002: 45). Korošec v raziskavi iz leta 2002 ugotavlja, da slovenska sodišča v koliziji svobode izražanja in posameznikove pravice do časti in dobrega imena le redko obsodijo novinarje, ki so pri svojem izražanju izbrali potencialno žaljiva jezikovna sredstva. Červ in Kalin Golob (2012: 152) navajata, da ravno to ustreza evropski praksi, ki medijski svobodi izražanja daje prednost pred pravico posameznika do časti in dobrega imena, zlasti ko gre za ostro kritiko politikov in drugih javnih oseb. Vendar pa je Korošec (2002: 6) kritičen, saj meni, da si je tisti, ki je o kom uporabil žaljive izraze, svobodo izražanja že vzel ter jo tudi zlorabil. Glede sovražnega govora pa se je danes vsaj v Evropi vendarle ustalilo stališče o nelegitimnosti sovražnega govora in njegovem sankcioniranju (Leskošek, 2006: 87). Sovražni govor je tematika, ki se ob bipolarnosti dveh ustavno določenih pravic v vprašanji razžalitev prekriva tudi v jezikoslovnem pogledu, saj se v izboru poniževalnih, strašilnih in drugih diskriminatornih jezikovnih sredstev navezuje na podobno obravnavo potencialno žaljivih jezikovnih sredstev (Červ in Kalin Golob, 2012). Razlike pravne narave so povezane z natančnejšimi mehanizmi sankcioniranja sovražnega govora, saj gre za

napad na ranljive družbene skupine, ki jih ustava ščiti bolj kot posameznega politika ali druge javne osebe, ki so bile razžaljene zaradi novinarske kritike.

Žižek (2007: 62) poudarja, da bi morali bolj problematizirati idejo jezika, zato da bi namesto neposrednega surovega komuniciranja v sporazumevanju poiskali simbolni red pomiritve in odpovedi nasilju. To so vprašanja, ki presegajo vprašanja jezikovne norme, jezikovne kritike in jezikovne kulture medijskega jezika, kot so bila obravnavana pred 40 leti, a vendarle bistveno zaznamujejo sodobno družbo, kulturo in klimo bivanja, ki jo tvorimo prek javne besede.

Sklep

V spremenjenih družbenih okoliščinah, ki so z demokratizacijo družbe prinesle tudi demokratizacijo medijev, lahko bistvena vprašanja jezika v medijih formuliramo v naslednje sklope:

1. kako uspešno raziskovati medijski jezik kot kazalnik jezikovnega razvoja ter kako poučevati medijske tvorce in naslovnike, upoštevajoč spremenjeni odnos do jezikovne norme in jezikovne zvrstnosti ter nove jezikovne strategije, ki so posledica novih žanrov, večjega vpliva navidezne govornosti, želje po psevdointimnosti, melodramatizacije, tabloidizacije in razmaha infozabave;
2. kako obravnavati razžalitve v medijih kot rezultat hotenega izbora leksike, ki jo posameznik razume kot napad na lastno čast in dobro ime, tvorec besedila pa kot dejanje ostre kritike in svobode govora;
3. kako uzavestiti sovražni govor kot nesprejemljivo prakso sodobnega medijskega diskurza.

Analiza ŠUSS-a in Jezikovne svetovalnice, ki smo jo opravili, da bi preverili odnos uporabnikov do jezikovnih pojavov v medijih, kaže, da je medijski jezik še vedno dojet kot pomemben del javnega sporočanja in vpliven oblikovalec jezika, ob srečanju z njim naslovniki še vedno preverjajo jezikovno normo in kultiviranost medijskih ustvarjalcev. Vendarle pa je vprašanja jezikovne pravilnosti v zvezi z jezikom medijev treba presegati in jih širiti z ozaveščanjem o spremenjenih okoliščinah medijskega ustvarjanja, novih žanrih in tehnologijah medijsko posredovanega jezika ter spremenjenega občinstva in njegovega odnosa do norme. Medijski jezik je zato še vedno odličen vir za korpusno pridobivanje podatkov o sodobni slovenščini, njeni normi in razvoju.

Novodobni pojavi razžalitev in sovražnega govora, ki prek medijev, predvsem spleta, dosegajo veliko naslovnikov, bistveno vplivajo na sporočanje strategije in strpnost družbe, saj s pogostnostjo tovrstne rabe normalizirajo sovražnost in nestrpnost v javnem komuniciranju; zato so ta vprašanja pomemben del vzgoje, izobraževanja in postavljanja mej tolerance. Z

medijskim jezikom lahko ustvarjamo slovenščino v javnosti, ki bo gradila družbo strpnosti in vključenosti – ali pa z jezikovnimi sredstvi, ki jih pred 40 leti v medijskem diskurzu ne bi našli (danes pa se nekaterim zdijo tako rekoč običajna in nujna za ideološko obračunavanje) še naprej rušimo civilizacijske in demokratične norme ter moč javne besede zlorabljammo za napade na drugačne ali drugače misleče. Morebitna obuditev akcije *Slovenščina v javnosti* bi morala ta vprašanja postaviti na prvo mesto medijske slovenščine v javnosti.

LITERATURA

- Červ, Gaja in Monika Kalin Golob (2012): Sovražni govor kot tip vrednotenja: jezikoslovni vidiki. *Teorija in praksa* 49 (1): 149–170.
- Dobrovoljc, Helena, Tina Lengar Verovnik in Aleksandra Bizjak Končar (2018): Spletna jezikovna svetovalnica za slovenski jezik ter normativne zadrege uporabnikov in jezikoslovcev. V: Helena Dobrovoljc (ur.) in Aleksandra Bizjak Končar (ur.), Škrabčev zbornik 10: Zbornik s simpozija 2017, 52–69. Nova Gorica: Založba Univerze v Novi Gorici.
- Dular, Janez in Slavko Fras (1983): Poročilo delovne skupine »Slovenščina v množičnih občilih«. V: Breda Pogorelec (ur.), *Slovenščina v javnosti: gradivo in sporočila*, 79–86. Ljubljana: Republiška konferenca Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, Slavistično društvo Slovenije.
- Gorjup, Mitja (1977/78): Slovenščina v javnosti. *Jezik in slovstvo* 23 (6): 183–187.
- Hribar, Nataša (2009): Al' prav se piše – spletna razglabljanja o slovenskem jeziku. V: Marko Stabej (ur.), *Infrastruktura slovenščine in slovenistike*, 171–176. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Kalin Golob, Monika (2009): Jezikovno-stilne in žanrske spremembe v slovenskih medijih. V: Vesna Požgaj - Hadži (ur.), Tatjana Balažič Bulc (ur.) in Vojko Gorjanc (ur.), *Med politiko in stvarnostjo: jezikovna situacija v novonastalih državah bivše Jugoslavije*, 115–128. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Kalin Golob, Monika (2003): H koreninam slovenskega poročevalnega stila. Ljubljana: Jutro.
- Kalin Golob, Monika (1999): Publicistika in poročevalstvo. *Slavistična revija* 47 (2): 179–194.
- Kalin Golob, Monika (1996): Jezikovna kultura in jezikovni koticiki. Ljubljana: Jutro.
- Kalin Golob, Monika (1994): Sodobni pogledi na ogroženost slovenščine. *Javnost - The Public* 1 (3): 23–36.
- Korošec, Tomo (2002): Razčlemba razžalitev v tiskanih medijih. V: Tomo Korošec, Monika Kalin Golob, Simona Zatler, Melita Poler Kovačič, Maca Jogan in Gregor Tomc, *Razžalitve v tiskanih medijih*, 3–30. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Korošec, Tomo (1998): *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
- Korošec, Tomo, Kalin Golob, Monika, Zatler, Simona, Poler Kovačič, Melita, Jogan, Maca in Tomc, Gregor (2002): *Razžalitve v tiskanih medijih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- Košir, Manca (1988): *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Kržišnik, Erika (2006): V spomin: Breda Pogorelec. *Jezik in slovstvo* 51 (5): 103–104.
- Lengar Verovnik, Tina (2016): Govor radijskega voditelja med zvrstnostjo in stilnostjo. V: Erika Kržišnik (ur.) in Miran Hladnik (ur.): *Toporišičeva Obdobja, 317–322*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Leskošek, Vesna (2006): *Sovražni govor kot dejanje nasilja*. V: Vesna Leskošek (ur.), *Mi in oni: Nestrpnost na Slovenskem, 81–95*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Moder, Janko (ur.) (1984): *Jezikovno razsodišče: 1980–1982*. Trst: Založništvo tržaškega tiska; Celovec: Drava.
- Novak, Ante (1977/78): Slovenščina v javnosti: Pogledi na slovenski jezik v govornih medijih. *Jezik in slovstvo* 23 (6): 197–200.
- Pogorelec, Breda (1977/78): Slovenščina v javnosti: Teze za uvodno besedo. *Jezik in slovstvo* 23 (6): 169.
- Ramšak, Jure (2019): (Samo)upravljanje intelekta. Družbena kritika v poznosocialistični Sloveniji. Ljubljana: Modrijan.
- Stabej, Marko (2010): *V družbi z jezikom*. Ljubljana: Trojina, zavod za uporabno slovenistiko.
- Šeruga Prek, Cvetka (1990): Voditelj – napovedovalec? Slovenščina na radiu, 45–53. *Radio Slovenija: Oddelek za kulturo govora*.
- Toporišič, Jože (1991): *Družbenost slovenskega jezika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Toporišič, Jože (2006): *Besedjeslovne razprave*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Unuk, Drago (2016): Slovenski jezik v sočasnem sporazumevalnem prostoru. *Revija za elementarno izobraževanje* 9 (4): 19–38.
- Žižek, Slavoj (2007): *Nasilje*. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo.

VIRI

- »Diskodžokejski« jezik za javno rabo? Okrogla miza: Slovenščina na radiu. *Delo* 28 (289) (13. 7. 1986): 9–20.
- Golob, Berta (1979): *Jezik dnevnih informativnih oddaj*. *Delo* 21 (13) (17. 1. 1979): 8.
- Jezikovna Slovenija (2019): Katere službe, ki naj bi skrbele za slovenščino v javni rabi, so bile po prekinitvi Jezikovnega razsodišča leta 1990 ustanovljene in kdaj? Dostopno prek <http://www.jezikovna-politika.si/javno-zasebno-002/>, 1. 8. 2019.
- Jezikovna svetovalnica Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša. Vprašanja: 1. Nagovor poslušalcev v medijih; 2. Kdaj uporabiti »simbolno« in kdaj »simbolično?»; 3. Ali je zveza »temu ni tako« ustrezna?; 4. Hashtag, hešteg ali ključnik?; 5. Zveze tipa »več njih«. Dostopno prek <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/>, 16. 8. 2019.
- ŠUSS – Odgovori na jezikovna vprašanja. Vprašanja: 1. Slaviti ali zmagati; 2. Z »Evropo zdaj« so ljudje postali tudi številčna množica. Dostopno prek www2.arnes.si/~Imarus/suss/, 16. 8. 2019.